

A Sociological Explanation of the Influence on Attitudes towards Social Harms Based on the Islamic Lifestyle Components (Case Study: Second-year Female High School Students in Birjand)¹

Leila Shojaei²

Nabiollah Eider³

Seyyed Nasser Hejazi⁴

2.Ph.D. Candidate, Sociology of Social Issues in Iran, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran.

Email: shojaei56@gmail.com

3.Assistant Professor, Department of Sociology, Shushtar Branch, Islamic Azad University, Shushtar, Iran (Corresponding Author).

Email: n.eider@iau-shoushtar.ac.ir

4.Assistant Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran.

Email: info@dehaghan.ac.ir

Abstract

The Islamic lifestyle consists of methods derived from Islamic sources that enable every Muslim to utilize individual and social resources for strengthening relationships and efficiently managing daily life. The objective of this study is to examine the impact of attitudes towards social harms based on elements of the Islamic lifestyle. The statistical population

* This article is taken from a doctoral dissertation entitled: "An Examination of the Effects of Modern Lifestyle and Islamic Lifestyle on the Tendency of High School Girls in Birjand to Social Harms" (Supervisor: Nabi Elah Eider and consultant: Nasser Hejazi).

1. **Cite this article:** Shojaei, L., Ider, N., & Hejazi, S. N. (2024). A Sociological Explanation of the Influence on Attitudes towards Social Harms Based on the Islamic Lifestyle Components (Case Study: Second-year Female High School Students in Birjand). *Journal of Islam and Social Studies*, 12(45), 184-224. <https://doi.org/10.22081/JISS.2024.65435.1978>

* **Publisher:** Islamic Propagation Office of the Seminary of Qom (Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran). ***Type of article:** Research Article

 Received: 17/12/2022 **Revised:** 26/08/2024 **Accepted:** 26/10/2024 **Published online:** 18/12/2024

© The Authors

of this research included female high school students in the second year of secondary education in Birjand. A survey method was used, with data collection performed through standardized questionnaires on Islamic lifestyle and social harms. Using Cochran's formula, the sample size was estimated to be 360 participants, who were selected through a random cluster sampling method. Data analysis was conducted using SPSS22 and Amos-25 software. The findings revealed an inverse and significant relationship between the Islamic lifestyle components (beliefs, worship, family, and security) and attitudes toward social harms; increasing these components corresponded with a decrease in social harms, while the effect of other components was not statistically significant. Additionally, the results showed that 33% of the variance in attitudes toward social harms was attributed to the Islamic lifestyle variable. Commitment to religious and Iranian values stemming from the Islamic lifestyle acted as a protective umbrella against social harms for the studied individuals. This lifestyle has the potential to modify behaviors and patterns in young people, positively influencing their response to social issues and contributing to reducing social harms.

Keywords

Islamic lifestyle, social harms, students, Birjand.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تبیین جامعه‌شناختی اثرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر اساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی (مطالعه موردی):

دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بیرجند^۱

لیلا شجاعی^۲ نبی‌اله ایدر^۳ سیدناصر حجازی^۴

۲. دانشجوی دکترای تخصصی، جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی دهقان، ایران.
shojaei56@gmail.com; Orcid

۳. استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران (نویسنده مسئول).
n.eider@iau-shoushtar.ac.ir

۴. استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران.
info@dehaghan.ac.ir

چکیده

سبک زندگی اسلامی، شیوه‌های برگرفته از منابع اسلامی است که هر مسلمانی از طریق آن از سرمایه‌های فردی-اجتماعی برای استحکام نظام ارتباطی و گذران امور زندگی به صورت مطلوب استفاده می‌کند. هدف این پژوهش، بررسی تأثیرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی از مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی است. جامعه آماری این تحقیق، دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بیرجند بوده‌اند. روش تحقیق پیمایشی و

* این مقاله مستخرج از رساله دکتری با عنوان: «بررسی اثرات سبک زندگی مدرن و سبک زندگی اسلامی در گرایش دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر بیرجند به آسیب‌های اجتماعی» (استاد راهنما: نبی‌اله ایدر و استاد مشاور: ناصر حجازی) می‌باشد.

۱. **استناد به این مقاله:** شجاعی، لیلا؛ ایدر، نبی‌اله؛ حجازی، سیدناصر. (۱۴۰۳)، تبیین جامعه‌شناختی اثرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر اساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی (مطالعه موردی): دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بیرجند. اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۲(۴۵)، صص ۱۸۴-۲۲۴.

<https://doi.org/10.22081/JISS.2024.65435.1978>

□ نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی) © نویسندگان

□ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۲۶ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۶/۰۵ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۰۵ • تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸

تکنیک جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌های استاندارد سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های اجتماعی بوده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۶۰ نفر برآورد شده است و افراد نمونه به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی از میان جامعه آماری انتخاب شدند. تحلیل داده‌ها، با استفاده از نرم‌افزار Spss22 و 25 Amos انجام شده است. یافته‌ها نشان داد تأثیر سبک زندگی اسلامی (باورها، عبادی، خانواده و امنیتی) بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی معکوس و معنادار است؛ به طوری که با افزایش این مؤلفه‌ها آسیب‌های اجتماعی کاهش یافته و تأثیر سایر مؤلفه‌ها بر آسیب‌های اجتماعی معنادار نبوده است. یافته‌های دیگر بیانگر آن بود که به طور کلی ۳۳ درصد از عامل تغییرات نگرش به آسیب‌های اجتماعی مربوط به متغیر سبک زندگی اسلامی بوده است. پایداری به ارزش‌های مذهبی و ایرانی برآمده از سبک زندگی اسلامی با تصحیح رفتارها و الگوهای حاکم بر زندگی به سان چتر حمایتی در برابر آسیب‌های اجتماعی برای افراد مورد مطالعه عمل کرده است و این پتانسیل را دارد تا نوع رفتارها و کنش‌های جوانان و نوجوانان را در قبال مسائل اجتماع تغییر داده و دارای کارکرد مثبت در جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی عمل کند.

کلیدواژه‌ها

سبک زندگی اسلامی، آسیب‌های اجتماعی، دانش‌آموزان، بیرجند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

مسئله آسیب‌های اجتماعی از دیرباز توجه اندیشمندان جامعه بشری را به خود مشغول کرده است. همزمان با گسترش انقلاب صنعتی و گستره نیازها، محرومیت‌های ناشی از عدم امکان دستیابی به خواسته‌ها و نیازهای زندگی، گسترش شدید فساد، جنایت، سرگردانی، سرقت، انحرافات جنسی و غیره داشته است که بدون کنترل اجتماعی مناسب، نظام اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جامعه می‌تواند به طور جدی در معرض خطر قرار گیرد (رضاقلی‌زاده، ۱۳۹۹، ص ۱۴۹، به نقل از مکوندحسینی، ۱۳۹۱).

آسیب‌شناسی اجتماعی به بررسی و شناخت ریشه‌های اجتماعی نابسامانی‌ها، ناپهنجاری‌ها و آسیب‌هایی مانند بیکاری، اعتیاد، فقر، طلاق و غیره به همراه علل و روش‌های پیش‌گیری و کاهش آنها و نیز مطالعه شرایط بیمارگونه آسیب‌های اجتماعی می‌پردازد. پیش‌گیری از آسیب‌های اجتماعی در هر جامعه‌ای منوط به شناخت علمی ویژگی‌ها و قاعده‌مندی‌هایی است که سیر تحول آسیب را در آن جامعه تعیین می‌کند و از دانش علمی در فرآیند برنامه‌ریزی اجتماعی بهره می‌گیرد (رضاقلی‌زاده، ۱۳۹۹، ص ۱۴۹).

آسیب اجتماعی به مجموعه رفتارها، کنش‌ها، نگرش‌ها، عقاید و سبک‌هایی اطلاق می‌شود که برخلاف باورها و انتظارات جامعه بوده و با منع قانونی و قبح اخلاقی اجتماعی مواجه می‌شود (McLaughlin & Muncie, 2012, p. 89). کج‌روی، رفتارهایی است که بعضی از مردم در جامعه آن را سزاوار سرزنش و متجاوزانه می‌دانند و اگر آشکار شود، تأییدنشدن و مجازات عامل یا دارنده آن رفتار را به دنبال دارد (Goode, 1997, p. 26).

گسترش انحراف‌ها و آسیب‌ها در جامعه و تعمیق آن میان اقشار مردم به‌ویژه دانش‌آموزان، تبدیل به ارزش‌های فرعی در جامعه می‌شود و به مرور زمان، هنجارها و ارزش‌های حاکم را تضعیف می‌کند. شیوع رفتارهای انحرافی با هدردادن ظرفیت سازنده و خلاق جامعه، عوارض نامطلوبی را در پی دارد و جبران آن، هزینه‌های گزافی را بر جای می‌گذارد (رحمانی فیروزجاه و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۶۸).

جوانی جمعیت «پرسمان پیچیده اجتماعی»^۱ است که با تحولات اجتماعی در جامعه و نفوذ فرهنگ بیگانه، زمینه‌ساز افزایش آسیب‌های اجتماعی می‌شود و آسیب‌هایی مانند مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و روابط جنسی ناامن در نوجوانی به وقوع می‌پیوندد که معمولاً این آسیب‌ها بسته به محیط‌ها و فرهنگ‌های مختلف سراسر جهان می‌تواند قبل از ۱۸ سالگی شروع شوند (Bergman & Scott, 2001, p. 187).

با مطالعه رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان متوسطه، مشخص می‌شود که به ترتیب گرایش به جنس مخالف با ۳/۲۴ درصد رابطه، رفتار جنسی با ۲/۱۵ درصد، مصرف الکل ۲ درصد، سیگار کشیدن با ۱/۸۷ درصد و مصرف مواد و روان‌گردان با ۱/۷۴ درصد بیشترین میزان را دارند؛ همچنین آمار دختران فراری از ۷۲۴ نفر در سال ۱۳۸۱ به ۲۹۶۲ در سال ۱۳۸۳ افزایش یافته است (محمدی‌زاده و احمدآبادی، ۱۳۸۷).

براساس آمار در ایران به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر، ۶ نفر اقدام به خودکشی می‌کنند. طی سال‌های ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ در کشور، خودکشی منجر به مرگ به ترتیب ۶/۲ و ۶/۴ درصد هزار نفر گزارش شده است. در سال ۱۳۸۰ میزان خودکشی منجر به مرگ در مردان ۷/۶ و در زنان ۵/۱ درصد هزار نفر بوده است ولی اقدام به خودکشی در زنان شایع‌تر از مردان گزارش شده است (برخوردار و همکاران، ۱۳۸۸).

رواج آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان مدارس باعث سرایت این انحراف‌ها به سایر دانش‌آموزان می‌شود و خسارت‌های جبران‌ناپذیری به سرمایه‌های ملی و عمومی می‌زند (ایمان و همکاران، ۱۳۹۵). نوجوانان و جوانان کنشگران اصلی تغییر و توسعه اجتماعی نه تنها آینده‌سازان کشور بلکه سازندگان اصلی زمان حال و جامعه کنونی به‌شمار می‌روند. تمرکز بر آنها از سوی دولت‌ها بازتاب این مسئله است که جوانان نه تنها منبع اصلی توسعه، بلکه منبعی از چالش‌های معاصرند. وجود تضاد فرصت و تهدید جوانی، ضرورت شناخت دقیق علمی و همه‌جانبه نیازهای نوجوانان و جوانان را مشخص می‌کند (صادقی و همکاران، ۱۳۹۴).

1. Complex Social Issue

سبک زندگی به مجموعه الگوهای کنش و رفتارهای هر فرد اطلاق می‌شود که معطوف به ابعاد معنایی و هنجاری زندگی اجتماعی است. براساس این رویکرد، سبک زندگی علاوه بر اینکه دلالت بر محتوای خاص تعاملات و ماهیت و کنش‌های اشخاص در هر جامعه دارد و مبین اغراض، معانی، نیت‌ها و تفسیر افراد در جریان عمل روزمره است، نشان‌دهنده نظام باورها و ارزش‌های افراد است (فاضل قانع، ۱۳۹۲، ص ۲). دستورات دینی و معنویت، سبک زندگی افراد را تشکیل می‌دهند و زمینه رشد و شکوفایی‌شان را فراهم می‌نماید. سبک زندگی اسلامی به فرد امکان می‌دهد در صورت نرسیدن به اهدافش یا بروز تعارض، با محیط و جامعه سازگار شود و خود و دیگران را بهتر بشناسد (Toullabi & Motaharinezhad, 2013, p. 117). تسلط دین بر زندگی انسان به سوی تعالی و کمال نامتناهی انسانی بر ماهیت انتخاب‌ها و سلیقه‌هایی تأثیر می‌گذارد که اساس سبک زندگی را تشکیل می‌دهد و راهی متفاوت را آشکار می‌کند؛ بنابراین، درباره تغافل به سبک زندگی، اجرای تدابیر مقابله با جرم و تخلف و آسیب‌های اجتماعی با ضعف‌هایی روبه‌رو می‌شود؛ زیرا سبک زندگی بر آسیب‌های اجتماعی و جرم افراد تأثیر می‌گذارد (محمدی و بی‌بک‌آبادی، ۱۳۸۹).

شهر بیرجند، مرکز استان خراسان جنوبی، شهری مذهبی، سنتی، تاریخی و فرهنگی است که با ورود مدرنیته، تغییر و تحولات فرهنگی و اجتماعی در آن شتاب بیشتری گرفته است. اگرچه آسیب‌های اجتماعی با توجه به جمعیت جوان مسئله‌ای مهم است؛ این مسئله در اجتماعات کوچک اهمیت دوچندان پیدا می‌کند. با گسترش جمعیت شهرنشین و حضور خرده‌فرهنگ‌های گوناگون و کم‌رنگ شدن نقش سنت در تولید و بازتولید اندیشه، و ازسویی، قرار گرفتن این شهرستان در مسیر ترانزیت مواد مخدر از کشور افغانستان سبب شده که ناهنجارهای اجتماعی در این شهر امکان بروز پیدا کنند (سلامی و همکاران، ۱۳۹۱).

ازاین‌رو، شهر بیرجند و بررسی جامعه دانش‌آموزی با توجه به شرایط خاص منطقه مهم است؛ بنابراین، محقق در پی پاسخ به این پرسش‌هاست: سبک زندگی اسلامی چیست و چه ویژگی‌هایی دارد؟ آیا میان سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های اجتماعی

رابطه هست؟ آیا سبک زندگی اسلامی قدرت تبیین‌کنندگی آسیب‌های اجتماعی را دارد؟ و سپس در پی راه‌کارهایی برای کاهش آسیب‌های اجتماعی در میان دانش‌آموزان دختر است.

۱. پیشینه تحقیق

۱. حیدری (۱۳۹۵) درباره ارتباط سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد واحد نقده تحقیقی را با روش پیمایشی انجام داد. نتایج آزمون ضریب همبستگی نشان داد که میان سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های اجتماعی رابطه مثبت وجود دارد و عوامل اخلاق، خانواده، عبادی، تفکر با آسیب‌های اجتماعی رابطه مثبت و معنادار دارد و عوامل اجتماعی و سلامت با آسیب‌های اجتماعی رابطه مثبت ندارد.

۲. عطادخت و پرزور (۱۳۹۵) با توجه به نقش سبک زندگی اسلامی دانشجویان در پیش‌بینی گرایش به اعتیاد، به این نتیجه رسیدند که سبک زندگی اسلامی دانشجویان با گرایش به مصرف مواد و عوامل گرایش به اعتیاد رابطه منفی دارد. عامل مالی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تمایل دانشجویان به مصرف مواد و عامل اخلاقی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده اعتیاد دانشجویان به مواد است.

۳. محمد و همکارانش (۲۰۱۰) در بررسی تأثیر عوامل مذهبی (تعصب، تعهد، رویکرد انگیزشی درونی به دین، دلبستگی به باورهای دینی، میزان آگاهی از مذهب و پیامدهای اجتماعی‌اش) بر الگوی مصرف مردم به منزله بخشی از سبک زندگی نتیجه گرفتند که این عوامل، سیستم واحدی را تشکیل می‌دهد که بر الگوهای مصرف، ارزش‌ها، باورها و سبک زندگی افراد تأثیر می‌گذارد.

۴. «کاهله»^۱ و همکارانش (۲۰۰۸) در مطالعه «مذهب، تعصب‌های مذهبی و ارزش‌ها در سبک زندگی» رفتار ۱۵۰۰ مصرف‌کننده سنگاپوری را بررسی کردند. نتایج

1. Kahle

نشان داد که مذهب و تعصب‌های مذهبی تأثیر معناداری بر نگرش و الگوی مصرف افراد دارد. به شکل فراگیر دین راهنمای انتخاب‌ها و ارزش‌های سبک زندگی مردم است.

۲. مبانی نظری

آسیب‌های اجتماعی، ناشی از تغییرهای سریع جوامع بشری است که همواره ذهن جامعه‌شناسان، روان‌شناسان و متفکران اجتماعی را به خود مشغول کرده است. اصطلاح آسیب‌شناسی اجتماعی به مطالعه اساس کارکردهای ناکارآمد اشاره دارد. جامعه‌شناسانی که این اصطلاح را از پزشکی گرفته‌اند، به‌سختی می‌توانند توضیح دهند که شرایط زندگی مطلوب چیست و انحراف‌ها در کجا قرار دارد (محسنی، ۱۳۹۶، ص ۵).

آسیب‌های اجتماعی به‌منزله یکی از معضله‌های جامعه، به رفتارهایی اطلاق می‌شود که هنجارهای پذیرفته‌شده اجتماعی را نقض می‌کند و احتمالاً با قضاوت، سرزنش عمومی، مجازات، شرم و انزوای اجتماعی همراه است (Goode & Ben-Yehuda, 2010, p. 4).

به‌طور کلی، آسیب‌شناسی اجتماعی این مسائل را بررسی می‌کند: نابسامانی اجتماعی، مسائل مربوط به نقش و تأثیر جرم و جنایت، اعتیاد به مواد مخدر، فقر، خودکشی و شورش، فحشا و اعتیاد به الکل، «تضاد گروهی»^۱ و طبقاتی، عوارض نابسامانی دولتی در جامعه، تبعیض‌ها، تعصب‌ها، «تعارض‌های اجتماعی»^۲، بزهکاری کودکان و نوجوانان، شکل‌ها و علل بروز، راه‌های پیشگیری و درمان آن‌ها (سلیمی، ۱۳۹۰).

نوجوانان آسیب‌پذیرترین اقشار جامعه‌اند که با خطر آسیب‌های اجتماعی مواجه می‌شوند. طبق آمار پزشکی قانونی، در ایران علت اصلی مرگ‌ومیر جوانان و نوجوانان زیر ۲۵ سال، تصادف رانندگی، مسمومیت با الکل، مواد مخدر، خودکشی و درنهایت، سرطان است (گرمارودی و همکاران، ۱۳۸۸).

1. Group Conflict
 2. Social Conflicts

نتایج بررسی‌های مختلف نشان داده است که در کشورهای توسعه‌یافته و هم‌چنین در کشورهای در حال توسعه، شیوع مصرف سیگار در جوانان و نوجوانان در حال افزایش و سن شروع آن رو به کاهش است. در ایران مطالعات نشان داده که شیوع مصرف دخانیات در جمعیت ۱۵-۶۵ سال در بین مردان ۲۷/۲ درصد و بین زنان ۳/۴ درصد است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۳). بیشتر سیگاری‌های بالغ از سنین زیر ۱۸ سال و دوران نوجوانی مصرف سیگار را آغاز می‌کنند (زارعی و همکاران، ۱۴۰۰). در کشورمان نیز در سال ۲۰۰۳ میلادی مطالعه‌ای انجام شده است که نشان داد شیوع استعمال سیگار در دانش آموزان ۱۵-۱۳ ساله حدود ۲٪ درصد بوده است که این میزان در پسران برابر ۳/۲ درصد و در دختران برابر یک درصد گزارش شده است (رحمانیان و همکاران، ۱۳۸۹).

در فاصله سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۱، آمار وقوع خشونت از جمله قتل عمد و ضرب و جرح و تخریب، از ۳۳۰/۳۵۶ هزار فقره در سال ۱۳۷۶ به ۵۳۵/۴۶۹ هزار فقره در سال ۱۳۸۱ افزایش یافته و میانگین، سالیانه حدود ۱۲ درصد رشد کرده است. شواهد موجود حاکی از روند فزاینده نرخ خشونت از ۵۴۴ فقره در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در سال ۱۳۷۶، به ۸۱۶ فقره در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در سال ۱۳۸۱ است که روند نامطلوبی را نشان می‌دهد (کریمی مزیدی و همکاران، ۱۳۹۲).

بنابراین، نتیجه می‌گیریم سبک زندگی نوجوانان ممکن است مرتبط با رفتارهای آسیب‌زایی باشد که انجام می‌دهند. سبک زندگی راهی است که افراد به سمت وظایف زندگی هدایت یا از آنها منحرف می‌شوند (Stein & Edward, 2006, p. 32). نوجوانان در کنار مسائل جنسیتی و هویتی، روابط با دوستان، مسائل مدرسه و... به دنبال تجربه اتفاق‌هایی هستند که از سبک زندگی بزرگسالان اطراف‌شان اتخاذ می‌کنند که یکی از آنها ممکن است تجربه رفتارهای پرخطر مانند مصرف مواد باشد (Jessor, 1987, p. 135).

ایران نیز مانند بیشتر کشورهای در حال گذار، تغییرهایی را پشت سر گذاشته است. علاوه بر تغییرهای ناشی از جهانی شدن و تأثیر سبک‌های غربی در سطح اجتماعی، نوجوانان با مسائل خاص خود دست‌وپنجه نرم می‌کنند؛ مسائلی از قبیل: رشد سریع،

بلوغ جسمی، روانی و اجتماعی، «بلوغ جنسی»^۱ و شروع فعالیت جنسی، نداشتن آگاهی لازم برای تصمیم‌گیری صحیح در بسیاری از کارها حالتی از ذهن که در آن ارضای نیازهای فوری بر دستیابی به اهداف بلندمدت و همچنین، شروع رفتارهایی اولویت دارد که ممکن است به عادت‌های زندگی تبدیل شود؛ عادت‌هایی که گاهی منجر به بیماری و ایجاد مسائل دائمی می‌شود (Prajapati, 2011, p. 21).

در مطالعه‌های فرهنگی، سبک زندگی به کلیت رفتار و الگوهای کنش هر کدام از افراد نسبت داده می‌شود که در مسیر ابعاد هنجاری و معنادار زندگی اجتماعی است. طبیعی است که طبق چنین رویکردی، شیوه زندگی علاوه بر گنجاندن ماهیت محتوای خاص تعامل بین افراد در هر جامعه و مشخص کردن اهداف، تعابیر فرد در اعمال روزمره، مقاصد و معانی همچنین، کیفیت و کمیت اعتقاد و «نظام ارزشی»^۲ مردم را نشان می‌دهد (فاضل قانع، ۱۳۹۲، ص ۹).

دقت در مفهوم سبک زندگی اسلامی چند نکته را به ذهن متبادر می‌کند:

اول: سبک با طبقه و سنت به معنای سنتی آن یکی نیست؛ زیرا اسلام طبقه اجتماعی را (به معنای عام برتری طبقه‌ای بر طبقه دیگر) نمی‌پذیرد؛ بلکه سبک را امری مجزا می‌داند که هدفی استعلایی دارد.

دوم: سنت (به معنای سنتی) تابع ظرف زمان و مکان و تغییر تقاضای ظرف و ظرف، با چالش تجدید مواجه است و راه اجدادی نامیده می‌شود و بدون دلایل عقلی پذیرفتنی نیست. سبک زندگی به این معنا لزوماً اسلامی است و با هر سبک زندگی دیگری که تابع جغرافیا و تاریخ و اندیشه‌ای غیر از اسلام باشد، فرق دارد.

سوم: سبک زندگی اسلامی امری متمایز و غیرطبقاتی است و چون مبتنی بر «رفتار» است، متأثر از الزامات محیطی و تغییرات مکانی و زمانی است (رشیدپور و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۸۰).

1. Sexual Maturity

2. Value System

اختصاص دین به زمانی خاص نشان می‌دهد که دین و آموزه‌های الهی بخش مهمی از «خاستگاه فرهنگی»^۱ بشر است و در رابطه‌ای طولی، شاکله فرهنگ جامعه را ترسیم می‌کند و فرهنگ نیز به نوبه خود، ساختار نظام یافته‌ای را برای زندگی شخصی و جمعی بیان می‌کند که مجموعه درهم تنیده‌ای از الگوهای خاص زندگی را به منزله کل منسجم و در قالب سبک زندگی متمایز به وجود می‌آورد (فاضل قانع، ۱۳۹۳).

در سبک زندگی فقط به رفتار اشاره دارد و فکر و قصد انجام رفتار بررسی نمی‌شود؛ اما سبک زندگی اسلامی به نیت‌ها و همچنین، به حداقل احساسات و شناخت‌ها نیز توجه دارد (کاویانی، ۱۳۹۲، ص ۷).

به نظر زیمل، تسلط دین خاص، وحدت نسبی را در شیوه‌های زندگی جامعه به وجود می‌آورد و از سوی دیگر، کثرت آن باعث تکثر سبک‌های زندگی می‌شود (مهدوی کنی، ۱۳۸۷، ص ۲۲۹).

لزوم طرح موضوع سبک زندگی اسلامی از این روست که نه تنها مسلمانان امروز، بلکه انسان امروز در جامعه ایران، زندگی شبه‌مدرن را بارقه‌هایی از سنت (اسلامی و غیراسلامی به معنای عرفی) تجربه می‌کند. تجربه‌ای که به واسطه شدت یافتن رویه‌های مادی زندگی و تفوق مصرف (زیستی و غیرزیستی) سازه‌های نظام ارزشی را با چالش تحول و اصالت مواجه کرده است (رشیدپور و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۸۱).

۳. چارچوب نظری

یکی از دغدغه‌های جامعه امروز افزایش رفتارهای آسیب‌زا در مدارس است که عواقب منفی برای جامعه دارد. اختلال‌های اقتصادی و فرهنگی، خانوادگی، عوامل اجتماعی، فردی و شغلی در بروز آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد و این نابسامانی‌های اجتماعی و محرومیت‌ها بستر مناسبی برای گسترش انواع انحراف‌های اجتماعی است که آثار مخربی بر بافت جامعه دارد (هاشمی و مردانی، ۱۴۰۰).

1. Cultural Origin

با توجه به پیچیدگی آسیب‌های اجتماعی و اینکه تاکنون نظریه جامع و کاملی برای تبیین آسیب‌زایی اجتماعی بر سبک زندگی در اسلام مطرح نشده، در این تحقیق از رهیافت تلفیقی برای فهم و تبیین ابعاد این پژوهش بهره گرفته شده است. با توجه به فرضیه‌های تحقیق و ارتباط میان متغیرها و عوامل آن، از برجسته‌ترین نظریه‌پردازها مانند دورکیم، وبر، گیدنز، مرتن، هیرشی و بوردیو استفاده شده است.

به نظر دورکیم، سنت‌ها و باورهای تثبیت‌شده با متمایز شدن محیط اجتماعی و از دست دادن شکل ثابت خود، سست و ضعیف و به صورت مبهم‌تر و نرم‌تر می‌شود (دورکیم، ۱۳۸۳، ص ۱۱۱). دین، چیزی جز قدرت جامعه بر فرد نیست. دین، نظامی فکری است که از طریق آن، افراد، جامعه را به روی خود باز می‌کنند و از این طریق روابط مبهم و صمیمانه خود را با جامعه نشان می‌دهند (فاضلی، ۱۳۸۲، ص ۸۵).

هیرشی به صورت مستقیم به دین در چهار عنصر خود (درگیری، اعتقاد، تعهد و وابستگی) اشاره نمی‌کند؛ بلکه عنصر اعتقاد به معنای اعتقاد به اصول اخلاقی معمول در اجتماع است که براساس آن، دین منبع اصلی شکل‌گیری اصول و عقاید در جامعه است؛ هرچه شخص با عوامل مذهبی پیوند قوی داشته باشد، رفتار مجرمانه کمتری انجام می‌دهد (شومیکر، ۱۳۹۷، ص ۱۲۸).

حضور نظم‌یافته و برنامه‌ریزی‌شده در کلیسا و بیان ارزش‌های دینی منجر به مشارکت بسیار کمتر در بزهکاری و رفتارهای پرخطر می‌شود و شرکت در مراسم و اعمال مذهبی، مانعی برای درگیر شدن در رفتارهای ضداجتماعی و انحرافی برای فرد فراهم می‌کند (Johnson, 2000, p. 380).

به گفته وبر، در جامعه سکولار با ظهور عقلانیت و قلمروهای متعدد و مستقل جهان اجتماعی، هیچ اشاره‌ای به وحدت اخلاقی و دینی به منزله ویژگی جامعه دینی نشده است. در سطح دینی و اخلاقی، روحیه انتقادی و آزادی فکر، تنوع انتخاب‌های شخصی، تقسیم‌بندی تعلقات مذهبی و انواع موضع‌گیری‌های اخلاقی مختلف و گاه متنوع را به همراه دارد که باعث می‌شود فرهنگ جامعه مدرن فاقد وحدت و انسجام فرهنگی جامعه دینی باشد (وبر، ۱۳۹۲، ص ۳۱۸).

مرتن در تحلیلی از آسیب‌های اجتماعی، نوآوری را وضعیتی می‌داند که در آن افراد، اهداف فرهنگی را می‌پذیرند؛ اما ابزارهای مشروع دیگر را برای رسیدن به آن اهداف نمی‌پذیرند و راه‌ها و روش‌های نامشروع و غیرقانونی را برمی‌گزینند. انحراف نتیجه نداشتن تعادل در نظام اجتماعی موجود است که ناشی از ناهماهنگی بین اهداف و الگوهای پذیرفته‌شده است و ابزارهای شناخته‌شده برای دستیابی به آنها، به‌ویژه به دلیل تفاوت در طبقه اجتماعی بروز می‌کند (رابرتسون، ۱۳۷۷، ص ۲۷۲).

در جامعه ما اکثر جوانان برای رسیدن به اهداف مدنظرشان به ابزارهای مشروع و منطبق با استانداردها دسترسی ندارند و این تعارض سبب وقوع گسترده بزهکاری و ناسازگاری در سطوح گوناگون جامعه می‌شود (فروتز، ۱۳۹۸).

به گفته گیدنز، دین و سنت همواره رابطه تنگاتنگی با هم دارد و دین منبعی از اقتدار سنتی است و در نتیجه، با سنت همراه می‌شود؛ معنا و تفسیر زندگی بر آن استوار است و به همین دلیل بیشتر اعمال در زندگی، زمینه‌های دینی دارد (گیدنز، ۱۳۷۷، ص ۱۳۷).

از نظر بوردیو، دین ساختاری ذهنی است که حوزه‌ای نسبتاً خودمختار در میدان قدرت دارد و بر پویایی و سیالیت آنچه ساختارها و محتوای آن حوزه را تشکیل می‌دهد، تأکید می‌کند و دو طبقه را در آن حوزه در نظر می‌گیرد: تولیدکنندگان مراجع دینی یا کارشناسان مذهبی که سعی می‌کنند کالاها و پیام‌های دینی را تولید، تهیه و بازتولید کنند و مردم عادی که مصرف‌کننده و جوینده عینی این کالاها و پیام‌ها هستند و اعمال دینی را انجام می‌دهند (Bradfor, 2003, p. 159).

۴. روش‌شناسی

پژوهش حاضر از منظر کمی و به شیوه توصیفی - تحلیلی است که در زمره پژوهش‌های تبیینی و در پارادایم اثبات‌گرایی قرار گرفته و از حیث هدف، کاربردی است. جامعه آماری، دانش‌آموزان دختر ۱۶ تا ۱۸ ساله پایه‌های دهم، یازدهم و دوازدهم هستند که در مدارس دخترانه متوسطه دوره دوم شهر بیرجند سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل بوده‌اند. طبق تأیید دایره حراست و گزارش آموزش متوسطه شهر بیرجند،

دانش آموزان در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۹ تقریباً ۵۵۰۰ نفر بوده‌اند که حجم نمونه این پژوهش براساس فرمول کوکران (با فاصله اطمینان ۹۵ درصد و دقت احتمالی ۵ درصد و واریانس به دست آمده از پیش آزمون) ۳۶۰ نفر برآورد شد.

در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی استفاده شد؛ به این ترتیب که نواحی دوگانه آموزش و پرورش شهر بیرجند دو خوشه اصلی در نظر گرفته شد و در درون هر کدام از نواحی، تعدادی از مدارس متوسطه دوم دخترانه به صورت تصادفی انتخاب شد. در مدارس نیز با در نظر گرفتن پایه تحصیلی دانش آموزان، تعدادی از دانش آموزان هر پایه تحصیلی بررسی شدند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱. جامعه و نمونه آماری

پایه	جامعه آماری		نمونه آماری	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
دهم	۱۸۷۰	۳۴	۱۲۲	۳۴
یازدهم	۱۸۲۰	۳۳/۱	۱۱۹	۳۳/۱
دوازدهم	۱۸۱۰	۳۲/۹	۱۱۹	۳۲/۹
جمع	۵۵۰۰	۱۰۰	۳۶۰	۱۰۰

برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق از اطلاعات پرسش‌نامه‌ای استفاده شد و پرسش‌نامه‌ها در دو بخش جداگانه تنظیم شد. از پرسش‌نامه سبک زندگی اسلامی برای بررسی مؤلفه‌های سبک اسلامی استفاده شد. ۱۰ عامل مقیاس‌های این آزمون را تشکیل می‌دهد: شاخص اجتماعی (۱۱ نمونه)، باورها (۶ نمونه)، عبادی (۶ نمونه)، اخلاق (۱۱ نمونه)، مالی (۱۲ نمونه)، خانواده (۸ نمونه)، سلامت (۷ نمونه)، تفکر-علم (۵ نمونه)، امنیتی-دفاعی (۴ نمونه)، زمان‌شناسی (۵ نمونه)، (کاویانی، ۱۳۸۸) و آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمده است.

برای ارزیابی نگرش به آسیب‌های اجتماعی، ابزار استفاده‌شده، پرسش‌نامه استاندارد نگرش به آسیب‌های اجتماعی ساخت‌یافته آقای و تیمورتاش (۱۳۸۹) در قالب ۴۰ پرسش است و زیرمقیاس‌های این پرسش‌نامه در شش شاخص تنظیم شده است: سرقت، پرخاشگری، روابط با جنس مخالف، مسائل جنسی، خودکشی و فرار از خانه. تحلیل عاملی تأییدی سازه آسیب‌های اجتماعی، بارهای عاملی مربوط برحسب مقادیر برآوردشده در همه ابعاد سازه آسیب‌های اجتماعی در وضعیت مطلوب (بیشتر از ۰/۴) و بیشتر از متوسط قرار دارد؛ در نتیجه، سنجش این متغیر از اعتبار عاملی برخوردار است. روایی ملاک پرسش‌نامه سنجش نگرش به آسیب‌های اجتماعی را استادان دانشگاه تأیید کرده‌اند (آقای، ۱۳۸۹) که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمده است.

تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری Spss-V22 و Amos-25 در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. همچنین، از آمار توصیفی و تحلیلی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه و مدل معادله‌های ساختاری) بهره گرفته شده است.

۵. یافته‌های تحقیق

۵-۱. سیمای جمعیت‌شناختی

در مجموع از ۳۶۰ دانش‌آموز دختر ۱۶ تا ۱۸ ساله (نوجوان) پایه‌های دهم، یازدهم و دوازدهم مطالعه‌شده، بیشترین دانش‌آموزان در تحقیق به ترتیب ۱۷ سال (۴۱/۹ درصد)، بیشترین دانش‌آموزان رشته انسانی و تجربی (۴۲/۸ درصد) و در پایه دوازدهم (۵۰ درصد) تحصیل می‌کنند. تحصیلات پدر بیشتر دانش‌آموزان دیپلم (۳۰ درصد) و تحصیلات مادر دیپلم (۳۸/۳ درصد) است. شغل پدر بیشتر دانش‌آموزان، اداری و نظامی (۴۱/۶ درصد) و وضعیت سکونت بیشتر شرکت‌کنندگان، ملکی (۸۳/۱ درصد) است.

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک

متغیر	فراوانی	درصد	متغیر	فراوانی	درصد	
جنس	۱۴	۲	۰/۶	۴۱/۶	۱۴۴	
	۱۵	۲۳	۶/۴	۱۱/۱	۳۷	
	۱۶	۱۴۰	۳۸/۹	۱/۱	۴	
	۱۷	۱۵۱	۴۱/۹	۱۳/۱	۴۷	
	۱۸	۴۴	۱۲/۲	۷/۵	۲۴	
رشته	انسانی	۱۵۴	۴۲/۸	۲۸/۸	۱۰۴	
	تجربی	۱۵۴	۴۲/۸	۲/۵	۹	
	ریاضی	۳۵	۹/۷	۲/۵	۹	
پایه تحصیلی	معارف	۱۷	۴/۷	۲/۲	۸	
	دهم	۸۰	۲۲/۲	۱۳/۹	۵۰	
وضعیت سکونت	یازدهم	۱۰۰	۲۷/۸	۷۸/۹	۲۸۴	
	دوازدهم	۱۸۰	۵۰	۲۶/۹	۹۷	
	رهن-اجاره	۴۶	۱۲/۸	۳۰	۱۰۸	
	ملکی	۲۹۹	۸۳/۱	۲۶/۱	۹۴	
وضعیت سکونت	سازمانی	۱۵	۴/۲	۱۷	۶۱	
	تخصصیات پدر	زیر دیپلم	۱۱۳	۳۱/۴	۳۱/۴	۱۱۳
		دیپلم	۱۳۸	۳۸/۳	۳۸/۳	۱۳۸
		فوق دیپلم	۸۸	۲۴/۴	۲۴/۴	۸۸
تخصصیات مادر	لیسانس-فوق لیسانس	۲۱	۵/۸	۵/۸	۲۱	
	لیسانس-فوق لیسانس	۲۱	۵/۸	۵/۸	۲۱	

آزمون نرمالیتی

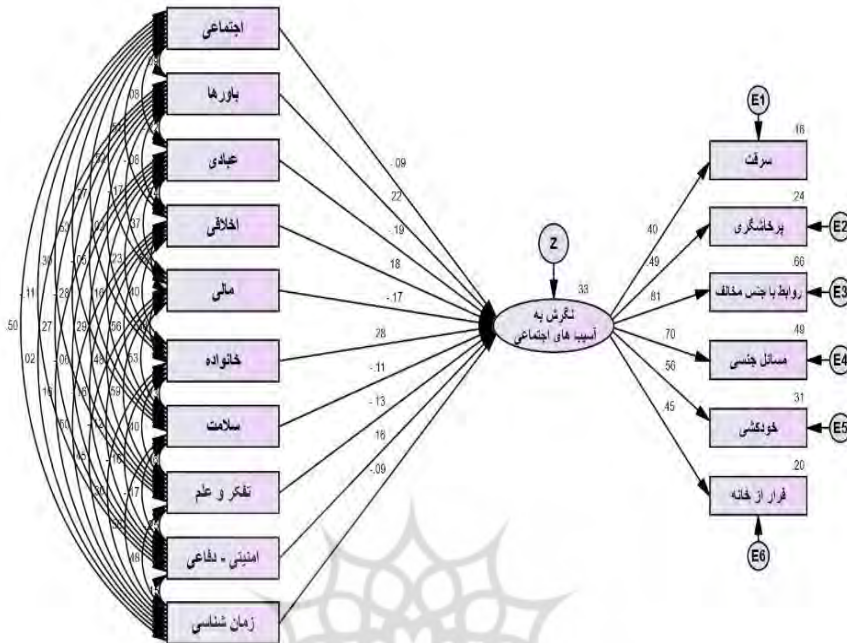
جدول شماره ۳. آزمون نرمالیتی پرسش نامه

شاپیرو ویلک			کولموگوروف - اسمیرنوف		
معناداری	درجه آزادی	ضریب	معناداری	درجه آزادی	ضریب
۰/۰۶۴	۳۵۹	۱/۷۶	۰/۰۶۱	۳۵۹	۱/۵۱

با بررسی نتایج جدول شماره ۳ و آزمون‌های نرمال بودن، سطح معناداری برای آزمون‌های Shapirowilk و Kolmogorov-Smirnov (۰/۰۶) و بیشتر از سطح معناداری استاندارد (۰/۰۵) و به آن معناست که توزیع داده‌ها طبیعی و بزرگ‌تر از یک است؛ بنابراین، می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای اندازه‌گیری رابطه میان متغیرهای پژوهش بهره برد.

۲-۵. یافته‌های استنباطی

با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری به آزمون چگونگی تاثیرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی از مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی پرداخته شده است. در این مدل مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی به عنوان متغیر مستقل و نگرش به آسیب‌های اجتماعی و مؤلفه‌های آن به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. جهت ارزیابی تبیین جامعه‌شناختی اثرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر اساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی دانش آموزان دختر دوره دوم شهر بیرجند مدل رگرسیونی چندگانه با متغیر پنهان از تأثیر متغیرهای مستقل (اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر و علم، امنیتی - دفاعی، زمان‌شناسی) بر متغیر وابسته (نگرش به آسیب‌های اجتماعی) محاسبه گردید.

مدل رگرسیونی چندگانه با متغیر پنهان از تأثیر متغیرهای مستقل مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی بر متغیر وابسته نگرش به آسیب‌های اجتماعی

جدول شماره ۴. خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی و آزمون بوت استرپ

خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی			
متغیرهای پژوهش	مقدار استاندارد شده (میزان) تأثیرگذاری	نقاط بحرانی	سطوح معناداری
مؤلفه اجتماعی	-۰/۰۹	۱/۱۹	۰/۲۳
مؤلفه باورها	۰/۲۱	۲/۴۷	۰/۰۱
مؤلفه عبادی	-۰/۱۹	۲/۳۵	۰/۰۱
مؤلفه اخلاق	۰/۱۸	۱/۹۴	۰/۰۵
مؤلفه مالی	-۰/۱۷	۱/۷۶	۰/۰۷

خروجی استاندارد شده وزن‌های رگرسیونی			
متغیرهای پژوهش	مقدار استاندارد شده (میزان تأثیرگذاری)	نقاط بحرانی	سطوح معناداری
مؤلفه خانواده	۰/۲۸	۲/۷۱	۰/۰۰۷
مؤلفه سلامت	-۰/۱۱	۱/۳۴	۰/۱۷
مؤلفه تفکر و علم	-۰/۱۳	۱/۵۸	۰/۱۱
مؤلفه امنیتی - دفاعی	۰/۱۶	۲/۱۹	۰/۰۲
مؤلفه زمان‌شناسی	-۰/۰۹	۱/۱۹	۰/۲۳
خروجی آزمون بوت استرپ			
مقدار استاندارد شده (ضریب تعیین) (R2) در آزمون بوت استرپ	حد پایین	حد بالا	سطح معناداری
۰/۳۳	۰/۱۷	۰/۴۴	۰/۰۴

با توجه به مدل رگرسیونی ساده و خروجی استاندارد آن در نرم‌افزار Amos چنین می‌توان استنباط کرد که میزان تأثیر متغیر مستقل مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی (اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر - علم، امنیتی - دفاعی، زمان‌شناسی) بر متغیر وابسته (نگرش به آسیب‌های اجتماعی) به ترتیب برابر با ۰/۰۹- و ۰/۲۱ و ۰/۱۹- و ۰/۱۸ و ۰/۱۷- و ۰/۲۸ و ۰/۱۱- و ۰/۱۳ و ۰/۱۶ و ۰/۰۹- گزارش شده است که این میزان تأثیرات، تأثیراتی با شدت مناسب بوده و ضریب تعیین R2 آن نیز برابر با ۰/۳۳ می‌باشد و بیانگر آن است که ۳۳ درصد واریانس متغیر وابسته (نگرش به آسیب‌های اجتماعی) توسط متغیر مستقل (اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر - علم، امنیتی - دفاعی، زمان‌شناسی) تبیین شده است.

به عبارت ساده‌تر ۳۳ درصد از عامل تغییرات نگرش به آسیب‌های اجتماعی مربوط به متغیرهای (اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر-علم، امنیتی - دفاعی، زمان‌شناسی) می‌باشد. مقدار سطوح معناداری در خروجی نرم‌افزار و در کادر وزن‌های رگرسیونی برای مؤلفه‌های (باورها، عبادی، خانواده، امنیتی - دفاعی) با اطمینان ۰/۹۵ از مقدار بحرانی و استاندارد سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و معنادار بودن این تأثیرات را از لحاظ آماری گزارش می‌کند، اما مقدار سطوح معناداری در خروجی نرم‌افزار و در کادر وزن‌های رگرسیونی برای مؤلفه‌های (اجتماعی، اخلاق، مالی، سلامت، تفکر-علم، زمان‌شناسی) با اطمینان ۰/۹۵ از مقدار بحرانی و استاندارد سطح خطای ۰/۰۵ بزرگ‌تر بوده و عدم معناداری این تأثیرات را از لحاظ آماری گزارش می‌کند، به عبارت دیگر مؤلفه‌های: باورها، عبادی، خانواده، امنیتی تأثیر معناداری بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی داشته اما مؤلفه‌های: اجتماعی، اخلاق، مالی، سلامت، تفکر، زمان‌شناسی تأثیر معناداری بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی نداشته‌اند.

با توجه به خروجی آزمون بوت استرپ برای مشخص شدن معناداری یا عدم معناداری ضریب تعیین ۰/۳۳ (۳۳ درصدی مدل در جامعه آماری) چون مقدار سطح معناداری در این آزمون برابر با ۰/۰۴ گزارش شده و از مقدار بحرانی و استاندارد سطح خطای ۰/۰۵ کوچکتر است و در بازه‌های حد پایین و حد بالا صفر واقع نشده است می‌توان استنباط کرد که به‌طور کلی این اثرات (تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته) معنادار می‌باشد. پس می‌توان اثرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر اساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی دانش‌آموزان دختر دوره دوم شهر بیرجند را تبیین کرد. نتیجه کلی این مدل آن است که؛ می‌توان نگرش به آسیب‌های اجتماعی را بر اساس مؤلفه‌های (اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر-علم، امنیتی-دفاعی، زمان‌شناسی) سبک زندگی اسلامی بر متغیر وابسته (نگرش به آسیب‌های اجتماعی) در جامعه آماری پیش‌بینی کرد.

۶. پایایی و روایی

برای بررسی پایایی سازه‌ها، فورنل^۱ و لاکر^۲ (۱۹۸۱) پایایی ترکیبی هر کدام از سازه‌ها و آلفای کرونباخ را پیشنهاد می‌دهند (دانش و همکاران، ۱۳۹۳). در جدول زیر میزان آلفای کرونباخ، AVE (متوسط واریانس استخراج شده که باید بیشتر از ۰/۵ باشد) و پایایی ترکیبی آمده که نشانگر مناسب بودن پایایی متغیرهای پژوهش است.

جدول شماره ۵. مقادیر پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
سبک زندگی اسلامی	۰/۸۸	۰/۹۴	۰/۸۳
اجتماعی	۰/۸۹	۰/۹۶	۰/۸۴
باورها	۰/۸۸	۰/۹۴	۰/۷۵
عبادی	۰/۸۶	۰/۹۶	۰/۹۲
اخلاق	۰/۸۷	۰/۹۵	۰/۸۵
مالی	۰/۸۲	۰/۹۳	۰/۸۳
خانواده	۰/۸۰	۰/۸۹	۰/۸۵
سلامت	۰/۸۳	۰/۸۷	۰/۸۸
تفکر و علم	۰/۸۵	۰/۹۸	۰/۸۹
امنیتی-دفاعی	۰/۸۶	۰/۹۶	۰/۸۷
زمان‌شناسی	۰/۸۱	۰/۹۲	۰/۸۳
نگرش به آسیب‌های اجتماعی	۰/۸۶	۰/۹۳	۰/۸۲
سرقت	۰/۸۴	۰/۹۷	۰/۹۰

1. Fornell

2. Larcker

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
پرخاشگری	۰/۸۹	۰/۹۶	۰/۹۱
روابط با جنس مخالف	۰/۸۵	۰/۹۱	۰/۸۷
مسائل جنسی	۰/۸۱	۰/۹۰	۰/۸۳
خودکشی	۰/۸۰	۰/۹۲	۰/۸۵
فرار از خانه	۰/۸۴	۰/۹۵	۰/۸۴

به منظور بررسی روایی مدل پژوهش، پرسش‌ها در مرحله اول برای اظهار نظر در اختیار استادان دانشگاه قرار گرفت و همه پرسش‌های پرسش‌نامه تأیید شد. دومین معیار بررسی پردازش مدل‌ها، سنجش میزان همبستگی هر متغیر پژوهش با شاخص‌ها از طریق روایی هم‌گراست. نتایج آزمون روابط در مدل تحقیق در جدول‌های زیر آمده است.

جدول شماره ۶. نتایج سطح معناداری

متغیر	تأثیر	متغیر	خطای استاندارد
سبک زندگی اسلامی	→	نگرش به آسیب‌های اجتماعی	۰/۶۸۷
سبک زندگی اسلامی	→	سرقت	۰/۷۲۰
سبک زندگی اسلامی	→	پرخاشگری	۰/۵۳۹
سبک زندگی اسلامی	→	روابط با جنس مخالف	۰/۳۴۰
سبک زندگی اسلامی	→	مسائل جنسی	۰/۴۶۳
سبک زندگی اسلامی	→	خودکشی	۰/۸۵۲
سبک زندگی اسلامی	→	فرار از خانه	۰/۷۷۸

بر اساس خروجی نرم افزار AMOS و سطوح معناداری برای تحلیل عاملی تأییدی در جدول‌های فوق، همه عوامل بار عاملی مقبولی دارد و رابطه میان آن‌ها با متغیر مکنون در ظاهر تأیید شده است. جدول شماره ۷ بارهای عاملی و میزان خطای استاندارد، سطح معناداری و مقدار عدد معناداری (t-value) پرسش‌های مربوط به متغیر مستقل و وابسته را گزارش می‌دهد.

جدول شماره ۷. بارهای عاملی مدل

متغیر مستقل	تأثیر	متغیر وابسته	تخمین غیراستاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی (آماره تی)	سطح معناداری	ضریب استاندارد
سبک زندگی	→	آسیب‌های اجتماعی	۱/۰۰۰	۰/۱۲۷	۱۱/۱۶۶	***	۰/۸۸۸
سبک زندگی	→	سرقت	۰/۰۶۲	۰/۱۰۴	۱۰/۱۷۰	***	۰/۷۹۸
سبک زندگی	→	پرخاشگری	۰/۸۷۹	۰/۰۹۹	۸/۸۴۰	***	۰/۶۸۹
سبک زندگی	→	روابط با جنس مخالف	۰/۱۳۹	۰/۱۳۶	۸/۱۵۴	***	۰/۷۶۳
سبک زندگی	→	مسائل جنسی	۰/۴۱۷	۰/۱۸۲	۱۰/۲۴۱	***	۰/۸۲۹
سبک زندگی	→	خودکشی	۰/۳۸۴	۰/۱۷۱	۹/۱۲۸	***	۰/۷۸۶
سبک زندگی	→	فرار از خانه	۰/۰۳۵	۰/۲۱۳	۷/۲۳۴	***	۰/۷۶۳

*** به معنای $P < 0/001$

با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معناداری در جدول فوق، از میزان ۰/۰۵ مشخص می‌شود. همه متغیرهای مشاهده‌شده به شکل چشم‌گیری متغیر پنهان مربوط به خودش را توضیح می‌دهد.

نتیجه‌گیری

ایران کشوری در حال توسعه که در سال‌های واپسین ضمن رشد شتابان صنعتی شدن و شهرنشینی و عوامل دیگری مانند گسترش فرآیند جهانی شدن و تحت تاثیر قرار گرفتن فرهنگ کشور ما از این فرآیند دچار تغییرات فرهنگی پرتنش و گاه متضاد شده است. وجود جوان در جامعه ایرانی که هدف این تغییرات فرهنگی هستند جامعه را دچار آسیب‌های اجتماعی می‌سازد. در واقع آسیب‌های اجتماعی اختلالی است که جامعه را از وضعیت بهنجار آن خارج می‌سازد و از انجام کارکرد هم‌جانبه آن جلوگیری می‌کند. آسیب‌های اجتماعی هر چند در کلیت آن تهدیدی برای جامعه به شمار می‌آید، با این حال بیش از همه جوانان را به دلیل ویژگی‌های خاص سنی و روانی درگیر می‌سازد. و با توجه به حساسیت‌های فرهنگی جامعه نسبت به دختران گسترش آسیب‌های اجتماعی میان آنها و نوع نگرش آنها به این آسیب‌ها اهمیت زیادی پیدا می‌کند.

رواج آسیب‌های اجتماعی در میان دانش‌آموزان در مدارس، موجب می‌شود این آسیب‌ها همچون یک بیماری سرایت‌کننده به دیگر دانش‌آموزان نیز سرایت کند و خسارت‌های جبران‌ناپذیری را به سرمایه‌های ملی و عمومی وارد کند. این معضل علاوه بر ایجاد هزینه‌های کلان مادی، موجبات تضعیف پیوندهای خانوادگی را فراهم می‌آورد و تهدیدی برای انسجام اجتماعی به‌شمار می‌رود. این مطالعه با هدف بررسی تاثیرپذیری نگرش به آسیب‌های اجتماعی از مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی در میان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر بیرجند انجام شده است.

سبک زندگی، ابزار نرم و فرهنگی برای مدیریت اجتماعی به‌شمار می‌رود که می‌تواند با طرح ارزش‌ها و باورهای متناسب با فرهنگ بومی جامعه و اجرایی کردن

صحیح آن در زندگی به کاهش آسیب‌های اجتماعی کمک کند. سبک زندگی سازنده عادات، رفتارها و کنش‌های رایج افراد یک جامعه می‌باشد. در صورتی که متناسب با ارزش‌ها و باورهای مرسوم نباشد باعث ایجاد تضادهای اجتماعی در جامعه می‌شود و این امکان وجود دارد که با انتخاب سبک زندگی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و دینی از خساراتی که ممکن است به واسطه نفوذ ارزش‌های نامتناسب با فرهنگ ایرانی اسلامی به متن فرهنگ اصیل جامعه ایرانی آسیب برساند جلوگیری کرد. یکی از رویکردهای متناسب سبک زندگی با فرهنگ ایرانی، سبک زندگی اسلامی است که ضمن در نظر داشتن باورهای ملی به دلیل عنایت خاص به ارزش‌ها و باورهای اصیل دینی پاسخی برای درهم آمیختگی فرهنگ اسلامی و ایرانی به ویژه از جهت هویت‌بخشی و جلوگیری تناقضات ارزشی و بحران هویت، که به مثابه تسهیل‌کننده گرایش به آسیب‌های اجتماعی عمل می‌کند، فراهم می‌کند. سبک زندگی اسلامی می‌تواند مانند ابزاری عملی برای بهنجار شدن جامعه عمل کند، به صورتی که با پیشکش کردن ارزش‌ها و هنجارهای متناسب با فرهنگ جامعه از ایجاد و گسترش آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کند.

در تحلیل یافته‌های این پژوهش، می‌توان گفت وزن‌های رگرسیونی برای مؤلفه‌های (باورها، عبادی، خانواده، امنیتی - دفاعی) با اطمینان ۰/۹۵ از مقدار بحرانی و استاندارد سطح خطای ۰/۰۵ کوچک‌تر بوده و معنادار بودن این تأثیرات را از لحاظ آماری گزارش می‌کند، ۳۳ درصد از عامل تغییرات نگرش به آسیب‌های اجتماعی در میان افراد مورد مطالعه مربوط به متغیر سبک زندگی اسلامی بوده است مؤلفه‌های باورها، عبادی، خانواده، امنیتی سبک زندگی اسلامی تأثیر معکوس و معناداری بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی در میان افراد مورد مطالعه داشته که با افزایش این مؤلفه‌ها، آسیب‌های اجتماعی کاهش خواهد یافت.

در ادامه تلاش می‌شود با به کار گرفتن نظریه‌های جامعه‌شناسان به تبیین جامعه شناختی یافته‌ها که به فراخور تحلیل مورد نیاز این مطالعه از تبیین کارکردی بهره گرفته شده است اشاره داشت.

مطابق نظریه بی‌هنجاری دورکیم و تبیین مؤلفه باورها در کاهش آسیب‌های اجتماعی معتقد است که شکل‌گیری ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی به دلیل وجود آرزوهای نامحدود افراد جامعه است، که با توجه ظرفیت‌های محدود امکان دستیابی به این آرزوها توسط همه افراد جامعه وجود ندارد، برخی افراد برای دستیابی به خواست‌های نامحدود خود گرایش به آسیب‌های اجتماعی پیدا می‌کنند. وی بر این اعتقاد است که دین یک نهاد اجتماعی است و به زندگی انسان معنای خاصی می‌بخشد و افراد را به قلمرو فرافردی پیوند می‌زند و به ارزش‌های متعالی وابسته می‌سازد؛ به‌صورتی که انتخاب‌های آنها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بر این مبنا، یافته‌های این پژوهش را می‌توان به این روش تبیین کرد، افرادی که سبک زندگی اسلامی را بر می‌گزینند به دلیل ماهیت دین‌مدار این سبک زندگی و پای‌بندی به ارزش‌های اسلامی حتی وقتی در برابر آرزوی‌های نامحدود قرار می‌گیرند باورها و اعتقادات و ارزش‌های مذهبی آنها مانع از این می‌شود که برای دستیابی به آرزوها روش‌های ناهنجار و آسیب‌زا را انتخاب کنند به عبارت بهتر کارکرد انتخاب سبک زندگی اسلامی دوری دانش‌آموزان دختر از آسیب‌های اجتماعی بوده است.

در تبیین مؤلفه عبادی و رابطه معکوس و معنادار با آسیب‌های اجتماعی به هر میزان که این مؤلفه افزایش پیدا کند آسیب‌های اجتماعی کاهش می‌یابد، و بر این عقیده است که آموزه‌های مذهبی به انسان وانمود می‌کند که بی‌عدالتی‌های آشکار جهان ظاهری‌اند و دین می‌تواند خصلت به ظاهر خودسرانه جهان را معنا کند و در واقع توجیه خوشبختی و بدبختی را برای انسان‌ها فراهم کند. اعتقادات مذهبی در یک جامعه، ارزش‌ها و هنجارهای گروه را به وسیله اضافه کردن بعد مقدس به زندگی روزمره تقویت و تحکیم می‌بخشد.

در تبیین مفروضات پژوهش براساس نظر بکر^۱ (۱۹۶۸) آسیب‌های اجتماعی همچون یک فعالیت اقتصادی در نظر گرفته می‌شود که در آن افراد دارای آستانه‌ای از ارزش‌ها

1. Becker

هستند که تصمیم آنها را برای انتخاب نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر مبنای فایده - هزینه رقم می‌زند، بر این مبنای افراد در صورتی تمایل به آسیب‌های اجتماعی پیدا می‌کنند که سود آن نسبت به هزینه آن البته بر مبنای ارزیابی ارزشی بیشتر باشد. به نظر می‌رسد افراد مورد مطالعه هر چه پایبندی‌شان به سبک زندگی اسلامی بیشتر بوده است. در ارزیابی‌های ارزشی‌شان در انتخاب رفتارها دست به انتخاب‌هایی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی زده‌اند؛ چراکه انتخاب آسیب‌های اجتماعی را دارای سود کم‌تر و دارای هزینه بیشتری دانسته‌اند. پایبندی به ارزش‌های مذهبی و ایرانی برآمده از سبک زندگی اسلامی دوری از آسیب‌های اجتماعی را توصیه می‌کند که به‌سان چتر حمایتی از آسیب‌های اجتماعی برای آنها عمل کرده است.

افزون‌براین یافته‌های پژوهش در زمینه معناداری مؤلفه خانوادگی بر کاهش آسیب‌های اجتماعی حاکی از آن است که اگر سازمان‌های کارگزار جامعه‌پذیری نظیر خانواده، مدرسه و وسایل ارتباط جمعی کارایی لازم را نداشته باشند، جامعه دچار بی‌سازمانی اجتماعی می‌شود که باعث بروز آسیب‌هاست. پیوستگی ضعیف افراد به نهادهای اجتماعی آنها را ترغیب به انحراف از قانون می‌کند، درحالی‌که زمانی که میان فرد و نهادهای اجتماعی پیوستگی و پیوند قوی و محکمی وجود داشته باشد، رفتار غیرقانونی و نامشروع، شبکه مناسبات اجتماعی و تصویر مثبت فرد نزد دیگران را تهدید می‌کند؛ بنابراین، بستگی‌ها یا قیود اجتماعی از طریق افزایش هزینه‌های پیش‌بینی‌شده کجروی، احتمال وقوع آن را کاهش می‌دهد. هرچه جوانان بیشتر باورها و جهان‌بینی محیط اجتماعی خود را بپذیرند و به آن پایبند باشند، کمتر به سمت آسیب‌های اجتماعی کشیده می‌شوند. پژوهش‌های حوزه داخلی و خارجی؛ گاسینا و همکاران (۲۰۱۹)، کوچکارا و گالا (۲۰۱۴)، افشانی و همکاران (۱۴۰۱)، دانش‌پرور (۱۴۰۰)، حیدری (۱۳۹۵)، مهدی‌زاده و همکارانش (۱۳۹۵)، نیازی و نصرآبادی (۱۳۹۲)، جزینی و همکارانش (۱۳۹۹)، شیخی (۱۳۹۴)، حق‌پرست و همکارانش (۱۳۹۷) و آهی و همکارانش (۱۳۸۹) نشان داده که یافته‌های به‌دست آمده، همسو با پیشینه نظری و تجربی پژوهش بوده است.

یکی از کارکردهای مهم انتخاب سبک زندگی اسلامی به‌طور کلی برای دختران دانش‌آموز اجتناب از آسیب‌های اجتماعی است. می‌توان انتظار داشت با توجه به بافت فرهنگی و مذهبی ایران و تحولات مستمر دنیای امروز و گسترش توانمندسازی افراد در زمینه انتخاب، با تقویت و ترویج مبانی اعتقادی و رفتاری سبک زندگی اسلامی، در دوران نوجوانی و جوانی که بستر گرایش به آسیب‌های اجتماعی وجود دارد، که حامل ارزش‌های متناسب با فرهنگ دینی و ملی جامعه ایرانی است؛ بتوان تا حد زیادی از آسیب‌های اجتماعی جلوگیری کرد و در جهت حفظ و ارتقای سلامت اجتماعی جامعه گام برداریم.

فهرست منابع

- آقایی، علی اکبر؛ تیمورتاش، حسن. (۱۳۸۹). بررسی رابطه و فرایند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی. نشریه دانش نامه، (۷۸)، صص ۳-۲۲.
- آهی، پرویز؛ ذوقی، لیلا و آجیل چی، بیتا. (۱۳۸۹). رابطه آسیب‌های اجتماعی با امنیت اجتماعی با تأکید بر پدیده اعتیاد. فصل‌نامه انتظام اجتماعی، ۲(۲)، صص ۱۳۳-۱۵۲.
- ایمان، محمدتقی؛ بهمنی، لیلا و دل‌آور، مریم سادات. (۱۳۹۵). سنجش جامعه‌شناسی ناهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان شیراز. فصل‌نامه توسعه اجتماعی، ۱۰(۳)، صص ۱۵۸-۱۳۹.
- برخوردار، نسرين؛ جهانگیری، کتایون و برخوردار، ناهید. (۱۳۸۸). بررسی روند بروز خودکشی و عوامل مؤثر بر آن در مناطق روستایی شهرستان کرمانشاه. فصل‌نامه سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۲۷(۲)، صص ۲۱۹-۲۲۵.
- جزینی، علیرضا؛ عباسی کسان، علی و پناهی، محسن. (۱۳۹۹). تأثیر سبک زندگی اسلامی در پیشگیری از جرم و آسیب‌های اجتماعی (با تأکید بر نقش نماز). دوفصل‌نامه مطالعات اسلامی آسیب‌های اجتماعی، ۲(۱)، صص ۳۵-۴۸.
- حق‌پرست، امیرحسین؛ قیومی، عباسعلی و امیرحسینی، زهرا. (۱۳۹۷). رابطه سرمایه و سلامت اجتماعی و سواد رسانه‌ای با کاهش آسیب‌های اخلاقی در شبکه اجتماعی اینستاگرام. فصل‌نامه مطالعات میان فرهنگی، ۱۳(۳۵)، صص ۴۱-۷۰.
- حیدری، مینا. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و آسیب‌های اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد واحد نقده در سال ۹۳-۹۴. سومین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روان‌شناسی، مشاوره و آموزش در ایران. ایران: تهران.
- <https://civilica.com/doc/594817>
- دانش، پروانه؛ فیض‌اللهی، علی؛ حیدری، سعیده. (۱۳۹۳). وضعیت مصرف و توزیع کنندگان مواد مخدر در شهرستان ایلام (سیمای اپیدمیولوژیک اعتیاد در شهرستان ایلام). فصل‌نامه دانش انتظامی ایلام، ۱۵(۴۲)، صص ۷-۲۶.

دورکیم، امیل. (۱۳۸۸). قواعد روش جامعه‌شناختی (مترجم: محمدعلی کاردان). تهران: دانشگاه تهران.

رابرتسون، ایان. (۱۳۷۷). درآمدی بر جامعه (با تأکید بر نظریه‌های کارکردگرایی، ستیز و کنش متقابل نمادی (مترجم: حسین بهروان). مشهد: آستان قدس رضوی.

رحمانی فیروزجاه، علی؛ عباسی اسفنجیر، علی اصغر و موسوی زاده، ربابه. (۱۳۹۵). بررسی جامعه‌شناختی رفتارهای انحرافی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهر بهشهر در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱. مجله مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۶(۲۱)، صص ۶۷-۹۸.

رحمانیان، کرامت‌اله؛ جعفرزاده، عطیه و خالویی، علی. (۱۳۸۹). عوامل تعیین‌کننده استعمال سیگار در دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان جهرم. مجله پی‌آورد سلامت، ۴(۲)، صص ۸۸-۹۶.

رشیدپور، علی؛ شاه‌طالبی، بدری؛ فکوهی، ناصر؛ طلایی، مرتضی و شریفی، سعید. (۱۳۹۳). هویت؛ مسئله هویت و سبک زندگی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

رضاقلی‌زاده، بهنام. (۱۳۹۹). بررسی آسیب‌های اجتماعی نوجوانان و نقش رسانه در پیشگیری و کنترل آن. فصلنامه رسانه، ۳۱(۱)، صص ۱۴۷-۱۶۶.

زارعی، عارف؛ باقرزاده، راضیه و روانی پور، مریم. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت مصرف دخانیات در نوجوانان شهر بوشهر و عوامل مرتبط بر آن سال ۱۳۹۸. نشریه پرستاری کودکان ۷(۳)، صص ۸۱-۹۱.

سلامی، مهرداد؛ زهری، زهرا و اشرفی، علی. (۱۳۹۱). شناسایی و پهنه‌بندی کانون‌های وقوع جرم سرقت در شهر بیرجند. فصل‌نامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۱(۲)، صص ۸۳-۱۰۲.

سلیمی، مریم. (۱۳۹۰). آسیب‌های اجتماعی. مجله رشد معلم، ۵(۵)، صص ۱۸-۲۰.
 شومیکر، دونالد جی. (۱۳۹۷). نظریه‌های بزهکاری (مترجمان: محمود براتوند و علی حسین حسین‌زاده). تهران: نوین.

شیخی، سعید؛ دارییان، زینب؛ صفار، لیلا و ناصرزاده، نعمت‌الله. (۱۳۹۴). بررسی رابطه آسیب‌های اجتماعی با سلامت روان دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر آبدانان.

دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، شناسه ملی مقاله: EPSCONF02_0026

صادقی، رسول؛ عباسی شوازی، محمدجلال و محمودیانی، سراج الدین. (۱۳۹۴). تورم جوانی جمعیت در ایران؛ خلأهای تحقیقاتی و الزامات سیاسی. فصل‌نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۰ (۱۹)، صص ۹-۴۳.

عطادخت، اکبر؛ پرزور، پرویز. (۱۳۹۵). نقش میزان پابندی دانشجویان به سبک زندگی اسلامی در پیش‌بینی گرایش آن‌ها به اعتیاد. فصل‌نامه اعتیادپژوهی، ۱۰ (۳۷)، صص ۱۱-۱۱.

فاضل قانع، حمید. (۱۳۹۲). سبک زندگی براساس آموزه‌های اسلامی. قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صداوسیما.

فاضل قانع، حمید. (۱۳۹۳). حوزه روابط اجتماعی بر مبنای سبک زندگی. فصل‌نامه سبک زندگی دینی، ۱ (۱)، صص ۷-۳۴.

فاضلی، محمد. (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی. قم: صبح صادق.

فروتن، محمد. (۱۳۹۸). واکاوی جرم‌شناسی فرهنگی در ایران. پژوهش‌نامه حقوق بشری، ۱۶ (۵)، صص ۷۱-۹۴.

کاوایانی ارانی، محمد. (۱۳۸۸). طرح نظریه سبک زندگی براساس دیدگاه‌ها سلام و ساخت آزمون سبک زندگی اسلامی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن. رساله دکتری روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

کاوایانی، محمد. (۱۳۹۲). سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

کریمی مزیدی، سجاد؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ قادری ثانوی، رضانعلی؛ حبیب‌پور گتایی، کرم و علی‌پور، فردین. (۱۳۹۲). رابطه سرمایه اجتماعی و کجروی در بین دانش‌آموزان پسر ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰. فصل‌نامه رفاه اجتماعی، ۱۳ (۵)، صص ۱۱۱-۱۳۴.

گرمارودی، غلامرضا؛ مکارم، جلیل؛ علوی، سیده شهره و عباسی، زینب. (۱۳۸۸). عادات پرخطر بهداشتی در دانش‌آموزان شهر تهران. فصل‌نامه پایش، ۹ (۱)، صص ۱۳-۱۹.

- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیت (مترجم: محسن ثلاثی). تهران: مرکز.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۸). تجدد و تشخص (مترجم: ناصر موفقیان). تهران: نی.
- محسنی، منوچهر. (۱۳۹۶). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: طهوری.
- محمدی، افشین؛ بی‌بک‌آبادی، غزال. (۱۳۸۹). بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی و الگوی رفتار در فیلم‌های سینمایی پُرفروش. فصل‌نامه پژوهش فرهنگی، (۱۱)، صص ۹۷-۱۳۸.
- محمدی، فرشته؛ ذکریانژاد، مهرانوش و ولی‌زاده، فرزانه. (۱۳۹۳). بررسی عوامل مرتبط با مصرف سیگار در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهرستان بابلسر. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۲(۱۱۶)، صص ۲۱۷-۲۲۲.
- محمدی‌زاده، علی؛ احمدآبادی، زهره. (۱۳۸۷). هم‌وقوعی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۴(۱۳)، صص ۸۷-۱۰۰.
- مکوندحسینی، شاهرخ، (۱۳۹۱). شیوع‌شناسی آسیب‌های اجتماعی شهر سمنان با بهره‌گیری از اطلاعات سامانه‌های ۱۴۸۰ و ۱۲۳. سمنان: سازمان بهزیستی استان سمنان.
- مهدوی‌کنی، محمدسعید. (۱۳۸۷). دین و سبک زندگی. تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- مهدی‌زاده، سیدمحمد؛ اتابک، محمد. (۱۳۹۵). استفاده از شبکه‌های اجتماعی و شکل‌گیری فرهنگ جوانی در جوانان تهرانی کاربر فیس‌بوک. فصل‌نامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۱۷(۳۴)، صص ۱۰۳ - ۱۳۸.
- نیازی، محسن؛ کارکنان نصرآبادی، محمد. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین میزان دین‌داری و سبک زندگی شهروندان مطالعه موردی شهروندان شهرستان کاشان. فصل‌نامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۵(۱۶)، صص ۱۷۳-۲۱۳.
- وبر، ماکس. (۱۳۹۲). دین، قدرت، جامعه (مترجم: احمد تدین). تهران: هرمس.
- هاشمی، سیدضیا؛ مردانی، سمیه. (۱۴۰۰). فراتحلیل آسیب‌های اجتماعی رایج در بین دانش‌آموزان. مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۲(۱)، صص ۶۷-۱۰۱.
- Becker, G. S. (1968) "Crime and Punishment: An Economic Approach". *Journal of Political Economy*, No. 76(2), pp. 169-217.

- Bergman, M.M. & Scott, J. (2001). Young Adolescents' Well-Being & Health-Risk Behaviors: Gender & Socioeconomic Differences. *Journal of Adolescence*, No. 24, pp. 183-197. DOI: 10.1006/jado.2001.0378.
- Bradford, V. (2003). Theorizing Religion with Bordieu against Bourdieu. *Sociological Theory*, 21(2).
- Cojocar., Doina-Clementina, & Geta, Mitrea. (2014). The importance of healthy lifestyle in modern society: a medical, social and spiritual perspective. *European Journal of Science and Theology*, 10(3), pp. 111-120 .
- Fornell, C., Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables & measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gaisina, Lyutsiya, M., Shaykhislamov, Rafael, B., Shayakhmetova, Rimma, R., Kostyleva, Elena, G., Goremykina, Lilia, I., Y Gainanova., Albina, G. (2019). The Essence and Structural Elements of A Healthy Lifestyle Of Students, *Espacios*, Vol 40 (Number 21).
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (2010). *Moral Panics: The social construction of deviance*. John Wiley & Sons. 2nd edition. ISBN-13: 978-1405189330.
- Goode, Erich. (1997). *Deviant Behavior*. 5th ed. Upper Saddle, River, NJ: Prentice Hall. 7th ed. 2005.
- Jessor, R. (1987). Problem-Behavior therapy, psychosocial Development & Adolescent Problem Drinking. *British journal of Addiction*, 82(4), pp. 331-342. DOI: 10.1111/j.1360-0443.1987.tb01490.x.
- Johnson, B. Larson, D.B. de Li, S. Yang, S.J. (2000). Escaping from the Crime of Inner Cities: Church Attendance and Religious Salience among Disadvantaged Youth. *Justice Quarterly*, 17(2), pp. 377-391.
- Kahle, L.R. kau, A. Tambyan, s. Tan, s . & K, jung. (2008). religiosity, and values, implication for consumer behavior", in Haugtredt, c.p., m erunka, D. And warlop,1. (Eds), the la londa seminar, 32nd International research seminar in marketing, La lond-les-maures, pp. 245-259.

- McLaughlin, E., & Muncie, J. (Eds.). (2012). *The Sage dictionary of Criminology*. Sage
- Muhamad, N. & et.al, (2010). The constructs mediating religions influence on buyers & consumers. *Journal of Islamic Marketing*. 1(2), pp. 124-135.
- Prajapati, M. & et.al, (2011). A study of nutritional status & high-risk behavior of adolescents in Ahmedabad: A Cross Sectional study. *Journal of Indian Association of Preventive & Social Medicine*, 2(1): 21-27. ISSN 2229-337X.
- Stein, H.T. & Edwards M.E. (2006). *Classical Adlerian Theory & Practice*. In: *Marcus P & Rosenberg A*. (eds). *Psychoanalytic Versions of the Human Condition: Philosophies of Life & Their Impact on Practice*. New York, New York University Press. Retrieved from: <http://www.adlerian.us/theoprac.htm>.
- Toulabi Z, Samadi S, Motaharinezhad F. (2013). A study on the role of self-esteem and self-effectiveness for the relation between Islamic life style and social adaptation among the youth in Mashhad [in Persian]. *Sociological Studies of Youth*, 4(9): pp. 115-132

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Aghaei, A. A., & Teymourtash, H. (2010). Examining the relationship between social harm and social security. *Journal of Daneshnameh*, (78), pp. 3–22. [In Persian]
- Ahi, P., Zoghi, L., & Ajilchi, B. (2010). The relationship between social harm and social security with an emphasis on addiction. *Journal of Social Order*, 2(2), 133–152. [In Persian]
- Atadokht, A., & Parzoor, P. (2016). The role of adherence to Islamic lifestyle in predicting addiction tendencies among students. *Journal of Addiction Research*, 10(37), pp. 11–21. [In Persian]
- Barkhordar, N., Jahangiri, K., & Barkhordar, N. (2009). Trends in suicide rates and influencing factors in rural areas of Kermanshah County. *Journal of the Iranian Medical Organization*, 27(2), pp. 219–225. [In Persian]
- Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), pp. 169–217.
- Bergman, M. M., & Scott, J. (2001). Young adolescents' well-being and health-risk behaviors: Gender and socioeconomic differences. *Journal of Adolescence*, 24, pp. 183–197. <https://doi.org/10.1006/jado.2001.0378>
- Bradford, V. (2003). Theorizing religion with Bourdieu against Bourdieu. *Sociological Theory*, 21(2).
- Cojocar, D. C., & Mitrea, G. (2014). The importance of a healthy lifestyle in modern society: A medical, social, and spiritual perspective. *European Journal of Science and Theology*, 10(3), pp. 111–120.
- Danesh, P., Feyzollahi, A., & Heydari, S. (2014). The status of drug use and distribution in Ilam County (an epidemiological study of addiction in Ilam). *Journal of Ilam Police*, 15(42), pp. 7–26. [In Persian]
- Durkheim, E. (2009). *Rules of sociological method* (M. A. Kardan, Trans.). Tehran: University of Tehran. [In Persian]

- Fazel Ghane, H. (2013). *Lifestyle based on Islamic teachings*. Qom: Islamic Research Center of IRIB. [In Persian]
- Fazel Ghane, H. (2014). Social relations based on lifestyle. *Journal of Religious Lifestyle*, 1(1), pp. 7–34. [In Persian]
- Fazeli, M. (2003). *Consumption and lifestyle*. Qom: Sobh-e Sadeq. [In Persian]
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), pp. 39–50.
- Foroutan, M. (2019). Cultural criminology analysis in Iran. *Human Rights Research*, 5(16), pp. 71–94. [In Persian]
- Gaisina, L. M., Shaykhislamov, R. B., Shayakhmetova, R. R., Kostyleva, E. G., Goremykina, L. I., & Gainanova, A. G. (2019). The essence and structural elements of a healthy lifestyle of students. *Espacios*, 40(21).
- Garmaroudi, G., Makarem, J., Alavi, S. S., & Abbasi, Z. (2009). Risky health behaviors among students in Tehran. *Payesh*, 9(1), pp. 13–19. [In Persian]
- Giddens, A. (1998). *Consequences of modernity* (M. Salasi, Trans.). Tehran: Markaz. [In Persian]
- Giddens, A. (1999). *Modernity and self-identity* (N. Movafaghian, Trans.). Tehran: Ney. [In Persian]
- Goode, E. (1997). *Deviant behavior* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (2010). *Moral panics: The social construction of deviance* (2nd ed.). John Wiley & Sons. ISBN: 978-1405189330
- Haqparast, A. H., Ghayoumi, A., & Amiri Hosseini, Z. (2018). The relationship of social capital, social health, and media literacy with reducing ethical harms on Instagram. *Journal of Intercultural Studies*, 13(35), pp. 41–70. [In Persian]

- Hashemi, S. Z., & Mardani, S. (2021). Meta-analysis of prevalent social harms among students. *Journal of Iranian Social Issues Studies*, 12(1), pp. 67–101. [In Persian]
- Heydari, M. (2016). Examining the relationship between Islamic lifestyle and social harm among students at Azad University, Naqadeh Branch, in 2014–2015. *Proceedings of the Third National Conference on Development Strategies in Education, Psychology, Counseling, and Training in Iran*. Tehran, Iran: Civilica. [In Persian]
- Iman, M. T., Bahmani, L., & Delavar, M. S. (2016). Measuring the sociology of behavioral abnormalities among students in Shiraz. *Journal of Social Development*, 10(3), pp. 139–158. [In Persian]
- Jazini, A., Abbasi Kesani, A., & Panahi, M. (2020). The impact of Islamic lifestyle on preventing crime and social harm (with an emphasis on the role of prayer). *Journal of Islamic Studies of Social Harm*, 2(1), pp. 35–48. [In Persian]
- Jessor, R. (1987). Problem-behavior theory, psychosocial development, and adolescent problem drinking. *British Journal of Addiction*, 82(4), pp. 331–342. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1987.tb01490.x>
- Johnson, B., Larson, D. B., De Li, S., & Yang, S. J. (2000). Escaping from the crime of inner cities: Church attendance and religious salience among disadvantaged youth. *Justice Quarterly*, 17(2), pp. 377–391.
- Kahle, L. R., Kau, A., Tambyah, S., Tan, S., & Jung, K. (2008). Religiosity and values: Implications for consumer behavior. In Haugtredt, C. P., Merunka, D., & Warlop, L. (Eds.), *The La Londe Seminar: 32nd International Research Seminar in Marketing* (pp. 245–259). La Londe-les-Maures.
- Karimi Mazidi, S., Zarei Mahmoudabadi, H., Ghaderi Sanavi, R., Habibpour Getabi, K., & Alipour, F. (2013). The relationship between social capital and deviance among 15–18-year-old male students in Tehran during the academic year 2012–2013. *Journal of Social Welfare*, 13(5), pp. 111–134. [In Persian]

- Kaviani Arani, M. (2009). *Islamic lifestyle theory and the development of an Islamic lifestyle test: A psychometric study*. PhD dissertation, University of Isfahan. [In Persian]
- Kaviani, M. (2013). *Islamic lifestyle and its measurement tools*. Qom: Hawzah and University Research Institute. [In Persian]
- Mahdavi Kani, M. S. (2008). *Religion and lifestyle*. Tehran: Imam Sadiq University. [In Persian]
- Mahdizadeh, S. M., & Atabak, M. (2016). Use of social networks and the formation of youth culture among young Facebook users in Tehran. *Journal of Culture and Communication Studies*, 17(34), pp. 103–138. [In Persian]
- Makoundhosseini, S. (2012). *Epidemiology of social harms in Semnan using data from systems 1480 and 123*. Semnan: Semnan Province Welfare Organization. [In Persian]
- McLaughlin, E., & Muncie, J. (Eds.). (2012). *The Sage dictionary of criminology*. Sage.
- Mohammadi, A., & Bibakabadi, G. (2010). Examining lifestyle components and behavioral patterns in bestselling movies. *Journal of Cultural Research*, 11, pp. 97–138. [In Persian]
- Mohammadi, F., Zakerianjad, M., & Valizadeh, F. (2014). Factors related to cigarette smoking among high school male students in Babolsar. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 22(116), pp. 217–222. [In Persian]
- Mohammadzadeh, A., & Ahmadabadi, Z. (2008). Co-occurrence of risky behaviors among high school adolescents in Tehran. *Journal of Family Studies*, 4(13), pp. 87–100. [In Persian]
- Mohseni, M. (2017). *Sociology of social deviance*. Tehran: Tahouri. [In Persian]
- Muhamad, N., & et al. (2010). The constructs mediating religion's influence on buyers and consumers. *Journal of Islamic Marketing*, 1(2), pp. 124–135.

- Niazi, M., & Karkonan Nasrabadi, M. (2013). The Relationship between religiosity and lifestyle: A case study of citizens of Kashan. *Journal of Welfare and Social Development Planning*, 5(16), pp. 173–213. [In Persian]
- Prajapati, M., & et al. (2011). A study of nutritional status and high-risk behavior of adolescents in Ahmedabad: A cross-sectional study. *Journal of Indian Association of Preventive and Social Medicine*, 2(1), pp. 21–27.
- Rahmani Firouzjah, A., Abbasi Esfajir, A. A., & Mousavi Zadeh, R. (2016). A Sociological examination of deviant behaviors among female high school students in Behshahr during the academic year 2013–2014. *Journal of Youth Sociological Studies*, 6(21), pp. 67–98. [In Persian]
- Rahmanian, K., Jafarzadeh, A., & Khalouei, A. (2010). Determinants of cigarette smoking among high school students in Jahrom. *Journal of Payavard Health*, 4(1–2), pp. 88–96. [In Persian]
- Rashidpour, A., Shahtalabi, B., Fekouhi, N., Talaei, M., & Sharifi, S. (2014). *Identity: The issue of identity and lifestyle*. Tehran: Office of Cultural Research. [In Persian]
- Rezaqolizadeh, B. (2020). Examining social harms among adolescents and the role of media in prevention and control. *Journal of Media*, 31(1), pp. 147–166. [In Persian]
- Robertson, I. (1998). *Introduction to sociology: Emphasizing functionalism, conflict, and symbolic interaction theories* (H. Behravan, Trans.). Mashhad: Astan Quds Razavi. [In Persian]
- Sadeghi, R., Abbasi Shavazi, M. J., & Mahmoudiani, S. (2015). The youth bulge in Iran: Research gaps and political implications. *Journal of Iranian Population Studies*, 10(19), pp. 9–43. [In Persian]
- Salami, M., Zohri, Z., & Ashrafi, A. (2012). Identification and zoning of theft crime hotspots in Birjand. *Journal of Strategic Research on Security and Social Order*, 1(2), pp. 83–102. [In Persian]
- Salimi, M. (2011). Social harms. *Roshde Mu'alim*, (5), pp. 18–20. [In Persian]

- Sheikhi, S., Dariyan, Z., Safar, L., & Naserzadeh, N. (2015). Examining the relationship between social harms and mental health among female high school students in Abadan. *Proceedings of the Second National Conference on Sustainable Development in Educational, Psychological, Social, and Cultural Studies*. [In Persian]
- Shoemaker, D. J. (2018). *Theories of delinquency* (M. Baratvand & A. H. Hosseinzadeh, Trans.). Tehran: Novin. [In Persian]
- Stein, H. T., & Edwards, M. E. (2006). Classical Adlerian theory and practice. In Marcus, P., & Rosenberg, A. (Eds.), *Psychoanalytic versions of the human condition: Philosophies of life and their impact on practice*. New York: New York University Press. Retrieved from <http://www.adlerian.us/theoprac.htm>
- Toulabi, Z., Samadi, S., & Motaharinezhad, F. (2013). A study on the role of self-esteem and self-effectiveness in the relationship between the Islamic lifestyle and social adaptation among the youth in Mashhad. *Sociological Studies of Youth*, 4(9), pp. 115–132. [In Persian]
- Weber, M. (2013). *Religion, power, and society* (A. Tadayon, Trans.). Tehran: Hermes. [In Persian]
- Zarei, A., Bagherzadeh, R., & Ravanipour, M. (2021). Examining smoking status among adolescents in Bushehr and associated factors in 2019. *Children's Nursing Journal*, 7(3), pp. 81–91. [In Persian]